

Uitgangspuntennotitie

DE ROL VAN GEMEENTERADEN IN GOVERNANCE REGIO FOODVALLEY

8 juli 2020

INHOUD

inhoud	3
1. Aanleiding en context	4
1.1. Een korte terugblik	4
2. Uitgangspunten actualisering Gemeenschappelijke Regeling	6
2.1. Uitgangspunt 1: opdragen, niet overdragen	6
2.2. Uitgangspunt 2: duidelijke afbakening, géén uitdijende regio	6
2.3. Uitgangspunt 3: heldere verantwoording vanuit de Economic Board Regio Foodvalley	7
2.4. Uitgangspunt 4: optimale transparantie in regionale financiële processen	7
2.5. Uitgangspunt 5: alle raadsleden tegelijk toegang tot dezelfde regionale informatie	8
3. Raden en de Economic Board Regio Foodvalley	9
3.1. Triple helix - uitwerking in denkrichting twee	9
3.2. samenhang met de Concept Samenwerkingsovereenkomst Economic Board	9
3.3. samenhang met andere ontwikkelingen	10
3.4. Toetsingsrecht van de Economic Board	10
3.5. Overleg met Informele Klankbordgroep Regiocommissie	11

1. AANLEIDING EN CONTEXT

Tien jaar na de start van Regio Foodvalley is het nodig de werkwijze en de aansturing van de regio te actualiseren. Dit resulteert in een nieuwe governance voor Regio Foodvalley die antwoord moet geven op vragen als: Hoe werken we samen in de regio? Hoe kan ik als raadslid mijn controlerende taak goed invullen? Hoe verhoudt de gemeenteraad zich tot de nieuw te vormen Economic Board?

Deze en vele andere vragen moeten helder beantwoord worden en vervolgens in het reglement van de regio worden opgenomen. Dit reglement is de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Regio Foodvalley. In deze uitgangspuntennotitie wordt kort de geschiedenis van de regio geschetst, een aantal ontwikkelingen dat relevant is voor een vernieuwde governance en de vijf uitgangspunten die het regiobestuur u voorstelt om te hanteren bij het uitwerken van de nieuwe GR Regio Foodvalley. Daarnaast wil het regiobestuur benadrukken dat in al deze ontwikkelingen de structurele kosten van het regiokantoor niet mogen stijgen, althans, niet meer dan een indexatie die gebaseerd is op inflatie en CAO-ontwikkelingen.

Het regiobestuur vraagt u gebruik te maken van de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken op deze uitgangspunten. Daarna zal het regiobestuur een vernieuwde tekst voor de GR uitwerken en via de colleges ter vaststelling aan de gemeenteraden voorleggen.

1.1. EEN KORTE TERUGBLIK

In de Regio Foodvalley werken de acht gemeenten samen op basis van een collegeregeling: de GR Regio Foodvalley. De Regio Foodvalley is een vervolg op twee samenwerkingsverbanden Regio De Vallei en WERV en is opgericht in 2012. De belangrijkste aanleiding om dit samenwerkingsverband aan te gaan was het Ambitiedocument Foodvalley 2020, waarin de stakeholders uit het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden de intentie neerlegden om Regio Foodvalley tot een internationaal centrum van kennis en innovatie in de agrifoodsector uit te bouwen.

De GR Regio Foodvalley heeft daarom destijds als doelstelling gekregen om deze ontwikkeling van de zijde van de gemeenten te faciliteren en daarin samenwerking te zoeken met kennisinstellingen en bedrijfsleven. De intergemeentelijke samenwerking binnen het openbaar lichaam Regio Foodvalley richt zich op de beleidsterreinen economie, werkgelegenheid, ruimtelijke ontwikkeling, wonen en mobiliteit. Op deze beleidsterreinen kunnen gemeenten namelijk concreet bijdragen aan de doelstelling, omdat die bepalend zijn voor het vestigingsklimaat voor bedrijven, kennisinstellingen en kenniswerkers.

Gaandeweg is samenwerking met ondernemers en kennisinstellingen (triple helix) geïntensiveerd en geïnstitutionaliseerd. Gezamenlijk hebben partijen binnen de triple helix gewerkt aan een strategische agenda voor de regio, met daarin opgaven voor alle partijen. De triple helixsamenwerking is dan ook succesvol en wordt door het kabinet erkend en ondersteund met een vermelding in het huidige regeerakkoord en het toekennen van de Regio Deal Foodvalley.

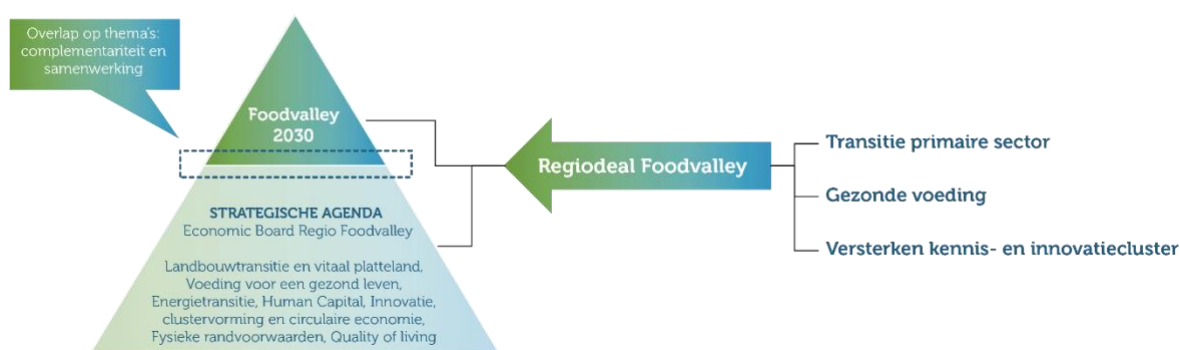
In de loop van de tijd zijn zodoende twee overlegcircuits ontstaan. Enerzijds de triple helix waarin overheid, ondernemers en onderwijs hun beleid en activiteiten afstemmen en anderzijds de samenwerking tussen de acht gemeenten, (juridisch) ingebed in de structuur van de GR Regio Foodvalley.

De regionale triple helixsamenwerking kent momenteel geen juridische onderlegger. In het begin was dit niet nodig omdat het vooral ging om afstemming van activiteiten en intenties, maar in de loop van de jaren is de regio succesvol verder gegroeid in de ambitie om een innovatieve topregio te worden. Hierdoor zijn de vraagstukken waarop de triple helix een antwoord moet geven vergroot en heeft zij daarmee een meer sturende rol gekregen. Dat is dan ook de reden om het triple

helixoverleg een duidelijkere en erkende positie te geven en om te vormen tot een Economic Board met een aantal taken.

Dit brengt met zich mee dat de rol van de gemeenten binnen de Economic Board helder moet zijn en daarbinnen de kaderstellende en controlerende taak van de gemeenteraden. Dit is aanleiding om de bestaande GR Regio Foodvalley aan te passen. Deze vraagstelling loopt bij toeval gelijk op met een herziening van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR), die ten doel heeft de democratische legitimatie van de regionale intergemeentelijke samenwerking te vergroten en met name de positie van gemeenteraden te versterken.

Deze notitie gaat primair over de rol van gemeenteraden ten opzichte van de Gemeenschappelijke Regeling en de Economic Board die verantwoordelijk zal zijn voor de aansturing en realisatie van de Strategische Agenda. Daarbij wordt in de uitvoering ook de verbinding gelegd met de Regio Deal en de activiteiten van Foodvalley NL (dat het programma Foodvalley 2030 uitvoert). In onderstaande tekening is de samenhang tussen de verschillende programma's weergegeven.

2. UITGANGSPUNTEN ACTUALISERING GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING

In deze notitie ontvangt u de vijf richtinggevende uitgangspunten voor de herziening van de GR Regio Foodvalley betreffende de rol van de gemeenten in de Economic Board en de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden bij de GR.

2.1. UITGANGSPUNT 1: OPDRAGEN, NIET OVERDRAGEN

Het vertrekpunt is om de regionale samenwerking te optimaliseren met respect voor de gemeentelijke autonomie. Daarom worden er op voorhand geen raads- of collegebevoegdheden aan de regio overgedragen. Wel dragen colleges het regiobestuur op om op een beperkt aantal thema's de intergemeentelijke en de triple helixsamenwerking te faciliteren en de uitvoering van de Strategische Agenda te coördineren. Hierbij hebben gemeenteraden een kaderstellende en controlerende rol. Om deze rol van de raden zuiver te houden, wordt het uitgangspunt van een collegeregeling gehandhaafd. Mede doordat de activiteiten van Regio Foodvalley voornamelijk collegebevoegdheden betreffen.

Het bestuur van het openbaar lichaam Regio Foodvalley (de rechtspersoon van de regio) wordt gevormd door leden van de colleges van de deelnemende gemeenten. Colleges kunnen de uitvoering van bepaalde taken aan de regio opdragen en daarbij mandaat verlenen om namens de gemeenten (rechts-)handelingen uit te voeren.

Bij grote regionale thema's wordt de standaard werkwijze dat eerst kaders bij de gemeenteraden worden opgehaald. Voorbeelden van dit soort thema's zijn een regionale woonvisie, de regionale energiestrategie of bijvoorbeeld de regionale programmering werklocaties.

De gemeenteraden beschikken daarnaast over de volgende formele instrumenten:

- Regionale P&C-cyclus (wensen en bedenkingen kaderbrief, zienswijze begroting, ter informatie jaarrekening)
- Kaderstellen bij en vaststellen van grote regionale producten (veelal visies).
- In de herziening van de Wet GR wordt de mogelijk geopend om voor andere zwaarwegende besluiten dan de begroting ook de zienswijzeprocedure te openen. Die mogelijkheid wordt in de GR van Regio Foodvalley uitgewerkt.
- De rol van de gemeenteraden bij het opstellen en vaststellen van de Strategische Agenda Regio Foodvalley zal in de GR verankerd blijven.

2.2. UITGANGSPUNT 2: DUIDELIJKE AFBAKENING, GEÉN UITDIJENDE REGIO

De ambities van de regio zijn groot en om daar succesvol uitvoering aan te geven is een scherpe focus nodig: werkzaamheden die afleiden van de doelstellingen van de regio juist niet doen, zodat de werkzaamheden die cruciaal zijn voor het succes van de regio met aandacht en op een hoog kwaliteitsniveau gedaan kunnen worden. De scope van de samenwerking in de Regio Foodvalley is tweeledig:

- a) Het organiseren, ondersteunen en stimuleren van de intergemeentelijke samenwerking op het gebied van economische en ruimtelijke onderwerpen.
- b) Het organiseren, ondersteunen en stimuleren van de samenwerking tussen overheden, onderwijs- & onderzoeksinstituten en ondernemers in de regio.

Deze twee vormen van samenwerking hebben als doel de positie als internationale topregio op het gebied van kennis en innovatie in (agri)food te bestendigen en uit te bouwen, wat concreet wordt uitgewerkt in doelstellingen en ambities, zoals verwoord in de Strategische Agenda.

Verantwoordelijkheden van gemeenten op het gebied van bijvoorbeeld het sociaal domein, leerlingenvervoer of cultuur behoren expliciet niet tot het taakgebied van Regio Foodvalley, activiteiten op dat vlak zouden ook niet onder de naam van Regio Foodvalley moeten plaatsvinden. Binnen de faciliterende rol van de regio en de eerdergenoemde inhoudelijke focus past dat het regiokantoor binnen randvoorwaarden ondersteuning biedt aan de Economic Board.

2.3. UITGANGSPUNT 3: HELDERE VERANTWOORDING VANUIT DE ECONOMIC BOARD REGIO FOODVALLEY

De collegeleden die in het algemeen bestuur zitting hebben (ook wel: het regiobestuur) zullen bestuursleden aanwijzen om zitting te nemen in de Economic Board. De Economic Board is daarmee geen onderdeel van de regionale intergemeentelijke samenwerking, maar de regio is één van de deelnemers. De inbreng vanuit het regiobestuur in de Economic Board wordt door het regiobestuur voorbereid en door de bestuursleden die in de Economic Board zitten verwoord. Voor elke gemeenteraad is er dus een eigen collegelid dat verantwoording af kan leggen voor de inzet van de regio in de Economic Board.

De collegeleden die het bestuur van de regio vormen leggen dus voor hun doen en laten verantwoording af aan de gemeenteraden van hun eigen gemeente. Binnen de bestaande GR zijn hiervoor al artikelen opgenomen. Bij de aanpassing van de regeling zullen nieuwe wettelijke instrumenten uit de WGR, zoals actieve informatieplicht van het bestuur aan de raden, het gemeenschappelijk enquêterecht, de mogelijkheid van onderzoekscommissies en onderzoek door lokale rekenkamers worden opgenomen.

Een belangrijke uitgangspunt in de vorming van de Economic Board Regio Foodvalley is ‘elke kolom organiseert zichzelf’. Om die reden zal het regiobestuur wederzijds afstemmen met beide provincies om de inbreng vanuit de overheidskolom in de Economic Board voor te bereiden.

Daarnaast zal de Economic Board elk jaar een jaarverslag maken en dat aan raden (en andere betrokken partners) presenteren.

De wet biedt in de toekomst de mogelijkheid een (in onze regio overigens al bestaande) regiocommissie van raadsleden een erkende status te geven binnen de GR. De regiocommissie in Regio Foodvalley kijkt namens raden mee met het regiobestuur of (grote) beleidsstukken op zorgvuldige wijze tot stand komen en of gemeenteraden op de juiste manier én tijd invloed kunnen uitoefenen. Dit doet de regiocommissie door gevraagd en ongevraagd advies aan regiobestuur en/of gemeenteraden uit te brengen. De regiocommissie adviseert bij voorkeur niet over de inhoud van beleidsonderwerpen.

2.4. UITGANGSPUNT 4: OPTIMALE TRANSPARANTIE IN REGIONALE FINANCIËLE PROCESSEN

De samenwerkende rekenkamers van Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal waren kritisch over de financiële transparantie van regionale programma's en projecten. Dat zou net zo transparant moeten zijn als de directe kosten van het regiokantoor. In het functioneren van de regio wordt de wetswijziging en de aanpassing van de GR aangegrepen om hier een flinke verbetering in door te voeren.

Het gaat hier vooral om de geldstromen en effectrapportages van programma's en projecten die in regionaal verband worden uitgevoerd. Doordat de programma's en projecten grotendeels onder verantwoordelijkheid of aansturing van een van deelnemende gemeenten plaatsvinden, is het bieden van integraal overzicht nu niet goed mogelijk. Door een centraal punt in te richten waar de financiële afwikkeling en verantwoording van regionale programma's en projecten wordt ondergebracht (bij een van de gemeentes of de regio), is het mogelijk de financiële voortgang te monitoren en daarover integraal proactief verantwoording af te leggen. Daarnaast zal worden onderzocht of het mogelijk is dat alle regiogemeenten de gezamenlijke bijdragen aan regionale programma's op één post van de eigen begroting mee kunnen nemen. Hierdoor neemt het zicht van raden op de eigen regionale programmabijdrage toe.

2.5. UITGANGSPUNT 5: ALLE RAADSLEDEN TEGELIJK TOEGANG TOT DEZELFDE REGIONALE INFORMATIE

Doordat de vergadercycli van de acht deelnemende gemeenten onderling (sterk) verschillen, raads- en collegeagenda's soms vol zijn en door actuele ontwikkelingen agendapunten wel eens worden doorgeschoven gebeurt het regelmatig dat er veel tijd zit tussen de behandeling van een belangrijk regionaal onderwerp door verschillende raden. Dit veroorzaakt irritatie en leidt tot vragen, bijvoorbeeld wanneer behandeling in de ene gemeente tot aandacht in de pers leidt, terwijl in een andere gemeente de raadsleden nog niet eens over de stukken beschikken. Dit moet anders.

De nieuwe WGR introduceert de actieve informatieplicht. Het regiobestuur grijpt dat aan om de actieve en eenduidige informatieverstrekking te verbeteren. De stukken van het Algemeen Bestuur zijn wettelijk openbaar, maar nu niet makkelijk te vinden. Er zal een online informatiesysteem worden geïntroduceerd waardoor niet alleen raadsleden, maar ook alle andere geïnteresseerden gemakkelijk regionale stukken kunnen lezen. De griffies van de regiogemeenten zullen actief worden geattendeerd op het beschikbaar komen van deze stukken.

De informatie die gedeeld zal worden is onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. Informerende stukken (*'dit is interessant om te weten'*);
2. Besluitrijpe voorstellen betreffende grote projecten (*'dit gaan de colleges regionaal oppakken en dit kost het'*);
3. Alle openbare stukken rond de P&C-cyclus (*'wat stond er ook al weer in de begroting?'*);
4. Voortgangsinformatie van regionale programma's (*'hoe staat het er eigenlijk voor?'*);
5. AB-agenda en bijlagen vooraf, vastgesteld verslag achteraf (*'waar is het regiobestuur mee bezig en hoe hebben ze dit onderwerp behandeld?'*).

Het invoeren van deze uitgangspunten mag geen verhoging van de basisfinanciering van het regiokantoor tot gevolg hebben.

3. RADEN EN DE ECONOMIC BOARD REGIO FOODVALLEY

Zodra de voorstellen over de nieuwe governance van Regio Foodvalley worden vastgesteld stopt de Stuurgroep triple helix, en wordt een Economic Board Regio Foodvalley opgericht. Overal waar in deze notitie Economic Board staat, wordt de Economic Board Regio Foodvalley bedoeld. Deze Economic Board krijgt een aantal taken en verantwoordelijkheden die de Stuurgroep triple helix niet had, zoals uitgewerkt in de samenwerkingsovereenkomst (SOK). Om die reden wordt de samenwerking binnen de Economic Board met een samenwerkingsovereenkomst geformaliseerd. Dit hoofdstuk gaat in op een aantal invalshoeken rond de Economic Board die relevant zijn voor raadsleden uit Regio Foodvalley.

3.1. TRIPLE HELIX - UITWERKING IN DENKRICHTING TWEE

In de consulterende ronde zijn drie denkrichtingen (*scenario's*) uiteengezet. Door de maatregelen om de verdere verspreiding van het corona virus te voorkomen hebben de penvoerders in de consulterende ronde helaas niet gesproken met de raad van Rhenen, ook zou er nog een extra bijeenkomst in de raad van Barneveld plaatsvinden. Met de griffiers van beide gemeenten wordt onderzocht op welke wijze deze twee raden voorzien kunnen worden van extra informatie.

Ondanks deze onvolledige consultatie zijn de penvoerders, in afstemming met het Algemeen Bestuur en de stuurgroep Triple Helix, verder gegaan met het proces, omdat de samenwerkende partners graag willen starten met het uitvoeren van de Strategische Agenda. Momenteel wachten de partners op verzoek van raden met het vaststellen van de Strategische Agenda tot de nieuwe governance is vastgesteld. Het uitgewerkte stuk is geen kopie van één van de denkrichtingen, maar de denkrichtingen zijn gebruikt als startpunt.

Als startpunt is gekozen voor de tweede denkrichting (*scenario 2*): “De centrale entiteit coördineert de gedeelde opgaven en bewaakt de voortgang, waarbij per project wordt samengewerkt in de gewenste samenstelling” omdat in de consulterende ronde bij zowel de overheids-, ondernemers als onderwijskolom hier het meeste draagvlak voor bleek. Dat neemt niet weg dat sommige fracties hun voorkeur uitspraken voor de andere denkrichtingen.

Het voorstel is als Triple Helix samenwerking een Samenwerkingsovereenkomst Economic Board af te sluiten voor vijf jaar (de looptijd van de Strategische Agenda). Eventueel kan tijdens het opstellen van de Strategische Agenda na 2025 gekozen worden toch nog elementen uit de andere denkrichtingen toe te voegen, als dat de samenwerking bevordert.

3.2. SAMENHANG MET DE CONCEPT SAMENWERKINGSOVEREENKOMST ECONOMIC BOARD

U ontvangt ook de Concept Samenwerkingsovereenkomst, om daarmee dieper inzicht te krijgen in de beoogde werking van de Economic Board Regio Foodvalley. Deze samenwerkingsovereenkomst gaat over de uitvoering van de Strategische Agenda Regio Foodvalley 2020-2025.

De Samenwerkingsovereenkomst gaat niet over:

- De samenwerking tussen de acht gemeenten in de GR (Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen). Vanuit de GR nemen bestuurders deel

aan de Economic Board. In de actualisatie van de GR wordt aangegeven op welke wijze de GR deze deelname regelt.

- De organisatiestructuur van de Regio Deal en Foodvalley NL. Onderzocht is of de organisatiestructuren (Triple Helix, Regio deal en Foodvalley NL) bestuurlijk aan elkaar verbonden konden worden. Dit bleek te complex omdat per structuur andere partijen mee doen. De Economic Board Regio Foodvalley staat dus naast de organisatie structuren van de Regio Deal en Foodvalley NL.

3.3. SAMENHANG MET ANDERE ONTWIKKELINGEN

De Regio Deal Regio Foodvalley heeft in de uitvoering veel overlap met de Strategische Agenda. Beide organisatiestructuren werken daarom nauw samen en versterken elkaar. Maar omdat aan de Regio Deal ook andere partijen mee doen is niet gekozen voor het bestuurlijk samenvoegen.

Foodvalley 2030, het meerjarige programma dat vanuit Foodvalley NL wordt ondersteund, beoogt de versterking van het internationale en nationale Foodvalley ecosysteem. De uitvoering van dit programma ligt in handen van de zelfstandige stichting FoodvalleyNL. Het bestuur wordt gevormd door bestuursleden met een landelijke en internationale scope. In het stichtingsbestuur hebben onder meer een bestuurder van de provincie Gelderland, van de WUR en van de gemeente Ede of Wageningen zitting. Daarmee is er een rechtstreekse bestuurlijke verbinding tussen dit programma en de Triple Helix. In de uitvoering vindt periodiek afstemming plaats met het Regio Kantoor.

De financiering van de stichting FoodvalleyNL loopt hoofdzakelijk via een provinciale subsidie. Daarnaast draagt een groot aantal bedrijven uit de foodsector financieel bij via contributie en verstrekken de gemeenten Wageningen en Ede een beperkte subsidie. De GR Regio Foodvalley heeft als zodanig geen invloed op Foodvalley 2030, maar de GR loopt als zodanig ook geen risico's die uit dit programma kunnen voortvloeien. Van de gemeenten die financieel bijdragen hebben de raden eenzelfde invloed op Foodvalley 2030 als op andere door gemeente gesubsidieerde instellingen

3.4. TOETSINGSRECHT VAN DE ECONOMIC BOARD

De Economic Board toetst (nieuwe) projecten en initiatieven naan de Strategische Agenda. Deze toetsing is erop gericht de uitvoering van de Strategische Agenda te optimaliseren. De Economic Board kan een go of een no go geven op projectplannen die in het kader van de eerste vijf thema's van de Strategische Agenda, te weten Landbouwtransitie en Vitaal Platteland, Voeding voor een Gezond Leven, Energietransitie, Human Capital en Innovatie, Clustervorming en Circulaire Economie. Voor de laatste twee thema's van de Strategische Agenda 2020-2025: Fysieke Randvoorwaarden en Quality of Living krijgt de Economic Board een adviserende en agenderende rol, omdat deze thema's grotendeels vallen onder de verantwoordelijkheid van de overheidskolom.

Het toetsingsrecht houdt in dat door de Economic Board wordt getoetst of het opgestelde projectplan in voldoende mate bijdraagt aan het behalen van de gedeelde ambities en opgaven uit de Strategische Agenda. Om alle projectplannen op eenzelfde manier en objectief te kunnen beoordelen zal de Economic Board toetsingscriteria opstellen. Deze zijn criteria zijn vooraf bekend, zodat hier met het opstellen van de projectplannen rekening kan worden gehouden.

De werkwijze zal over het algemeen als volgt verlopen: initiatiefnemers stellen een projectplan op, in afstemming met en soms ondersteund door het regiokantoor. Hierbij zijn altijd één of meer van de kolommen betrokken. De Economic Board toetst het plan aan de hand van de toetsingscriteria, het regiokantoor bereidt deze toetsing voor. Als een projectplan in voldoende mate voldoet aan de toetsingscriteria en daarmee voldoende draagvlak aanwezig is, dan volgt er een go. Een go betekent dus daarmee niet dat er automatisch toegang is tot overheidsfinanciering, maar overheidsfinanciering voor projecten binnen de scope van de strategische agenda wordt wel

afhankelijk gemaakt van de uitkomst van de toets van de Economic Board en de aanwezige gedragenheid in de triple helix.

3.5. OVERLEG MET INFORMELE KLANKBORDGROEP REGIOMICMISSIE

De informele klankbordgroep governance van de Regiocommissie heeft op 31 maart 2020 een memo opgesteld waarin een aantal inzichten en bespreekpunten met betrekking tot de nieuwe governance worden uitgelicht. De penvoerders van het governancetraject en de klankbordgroep hebben op 13 mei 2020 met elkaar overlegd over de op/aanmerkingen uit dit memo. Op basis van dit overleg is deze notitie ontstaan. Op 10 juni 2020 zijn de belangrijkste punten rond de triple helixsamenwerking en de samenwerkingsovereenkomst in de regiocommissie besproken.

